

ปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน
คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา
Operational Factors Affecting Effectiveness of Community Enterprises in
Sathing Phra Peninsula, Songkhla Province

คณิศร ตันวัฒน์¹ นิวุฒิ พูลศรี² ปณัย ไชยธาดา³

และวาสนา สุวรรณวิจิตร⁴

Kanitsorn Tanwattana¹ Niwut Poolsri² Panai Chaitada³

and Wassana Suwanvijit⁴

Received: September 23, 2025

Revised: October 6, 2025

Accepted: October 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา การวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 4 อำเภอ จำนวน 261 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา t-test F-test และ Regression Analysis ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ภาพรวมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{x} = 4.58$) โดยด้านผู้นำและการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.61$) ประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{x} = 4.63$) โดยด้านความพึงพอใจของสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.68$) การเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล 7 ด้าน พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าปัจจัยการดำเนินงานสามารถส่งผลของประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนได้ร้อยละ 51.8 ($R^2 = .518$; $p < .001$) สะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การสร้างภาวะผู้นำ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นปัจจัยหลักที่หนุนเสริมให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัจจัยการดำเนินงาน, ประสิทธิภาพองค์กร, วิสาหกิจชุมชน

^{1,2,3} นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการพัฒนายั่งยืน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Email: kanitsorn_nagas@hotmail.com, Sustainable Development, International College of Thaksin University

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาการพัฒนายั่งยืน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Email: wassana@tsu.ac.th, Assistant Professor Dr., Sustainable Development, International College of Thaksin University

Abstract

This research aimed to compare the effectiveness of community enterprises classified by personal factors and to examine operational factors affecting the effectiveness of community enterprises in the Sathing Phra Peninsula, Songkhla Province. The study employed a quantitative survey research design, collecting data from 261 community enterprise members across four districts using a questionnaire as the research instrument. Data analysis was conducted using descriptive statistics, t-tests, F-tests, and regression analysis. The research findings revealed that the overall operational performance of community enterprises was at the highest level ($\bar{x} = 4.58$), with leadership and management having the highest mean score ($\bar{x} = 4.61$). The overall effectiveness of community enterprises was at the highest level ($\bar{x} = 4.63$), with member satisfaction achieving the highest mean score ($\bar{x} = 4.68$). Comparisons across seven personal factors showed statistically significant differences, while regression analysis indicated that operational factors could explain 51.8% of the variance in community enterprise effectiveness ($R^2 = .518$; $p < .001$). These findings reflect the importance of systematic management, leadership development, and promoting member participation as key factors that support sustainable growth of community enterprises.

Keywords: Operational factors, Organizational effectiveness, Community enterprise

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา วิสาหกิจชุมชนได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในแวดวงการพัฒนาเศรษฐกิจไทย หากเราดูตัวเลขจะพบว่า ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนมากกว่า 74,000 แห่งกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) ซึ่งจำนวนนี้ไม่ใช่เพียงแค่ตัวเลข แต่สะท้อนถึงพลังของชุมชนท้องถิ่นที่พยายามสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับตนเอง การที่วิสาหกิจชุมชนเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นยังคงมีความหมายสำคัญต่อคนไทยหลายล้านคน บริบทของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยมีความซับซ้อนกว่าที่หลายคนคิด จากการศึกษาของ World Economic Forum (2021) ชี้ให้เห็นว่า วิสาหกิจขนาดเล็กทั่วโลกมีบทบาทต่อเศรษฐกิจโลกถึงร้อยละ 70 ของ GDP และจ้างงานกว่าร้อยละ 70 ของการจ้างงานรวม ในประเทศไทยก็เช่นกัน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ซึ่งรวมถึงวิสาหกิจชุมชน) จ้างงานคนไทยกว่า 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.4 ของการจ้างงานทั้งประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2567) ตัวเลขเหล่านี้ทำให้เราตระหนักว่า วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่เพียงกิจกรรมเสริมของชุมชน แต่เป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ จะพบว่า ไม่ใช่ทุกแห่งจะมีความเจริญเติบโตในระดับเดียวกัน คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่ก็เผชิญกับความท้าทายที่ไม่ต่างจากพื้นที่อื่นๆ พื้นที่นี้ครอบคลุม 4 อำเภอ คือ สิงหนคร สทิงพระ กระแสสินธุ์ และระโนด มีพื้นที่รวมกว่า 767,000 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรถึง 320,000 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา, 2566) ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติทำให้คนในพื้นที่มีวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลาย ตั้งแต่การประมง การแปรรูปอาหาร หัตถกรรม จนถึงการท่องเที่ยว แม้จะมีทรัพยากรและโอกาสมากมาย แต่วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กลับมีประสิทธิภาพที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน บางแห่งเติบโตได้ดี สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่บางแห่งกลับดำเนินไปอย่างชบเซา หรือแม้แต่หยุดชะงักไป มีนักวิจัยหลากหลายพยายามตอบคำถามนี้ Sheik (2023) เสนอแนวทางการออกแบบประสิทธิภาพองค์กรในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเน้น 4 หลักการหลัก ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับตัว และการสร้างนวัตกรรม แนวคิดนี้ค่อนข้างสมเหตุสมผล แต่เมื่อนำมาใช้กับบริบทของไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เราอาจต้องพิจารณาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม การศึกษาของ Kosayodom และคณะ (2020) ในบริบทไทย พบว่า ความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีอิทธิพลสำคัญต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษานี้สะท้อนลักษณะของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษาเหล่านี้ยังไม่ได้เจาะลึกไปถึงปัจจัยการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เช่น การบริหารจัดการ การผลิต การตลาด หรือการเงิน ซึ่งเป็นสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน

วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จมักมีลักษณะร่วมกันในหลายด้าน ทั้งการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การจัดการที่เป็นระบบ การผลิตที่มีคุณภาพ การตลาดที่เข้าถึงลูกค้า การเงินที่มั่นคง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาที่ครอบคลุมปัจจัยเหล่านี้ยังเป็นระบบในบริบทของคาบสมุทรสทิงพระยังมีไม่มาก ยังมีนัยยะสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในอนาคต

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษา ปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าว โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระ ทั้งในเชิงการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐาน

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน
2. ปัจจัยการดำเนินงานส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คณะฯ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ตาม ประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) การดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) ผู้นำและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 1.2) การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 1.3) การบริหารการตลาด 1.4) การจัดการความรู้และข้อมูล 1.5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 1.6) การจัดการสินค้าหรือบริการ 2) ประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านประสิทธิภาพ และด้านความพึงพอใจ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ทำการวิจัย คือ คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา

3. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาการวิจัยครอบคลุม ระยะ การเตรียมการวิจัย ระยะดำเนินการวิจัย และรายงานผลการวิจัย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2568 ถึงเดือน กันยายน 2568

4. ขอบเขตด้านตัวแปรปัจจัย ส่วนบุคคล ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) รายได้ 4) ระดับการศึกษา 5) สถานภาพการสมรส 6) ศาสนา 7) พื้นที่สังกัดวิสาหกิจชุมชน

5. ตัวแปรการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผู้นำและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 2) การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3) การบริหารการตลาด 4) การจัดการความรู้และข้อมูล 5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6) การจัดการสินค้าหรือบริการ

5.4.3 ตัวแปรประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านประสิทธิภาพ 3) ด้านความพึงพอใจ

ระเบียบวิธีการวิจัยหรือศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่ครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสทิงพระ อำเภอสะทิงพระ อำเภอกระแสดินรุ้ง และอำเภอระโนด รวมทั้งสิ้น 745 ราย ตามข้อมูลจากทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ณ วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2568 สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1967) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมทุกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

$$\text{สูตรคำนวณ } n = N / (1 + Ne^2)$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร = 745

e = ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05

จากการคำนวณ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง = $745 / (1 + 745 \times 0.05^2) = 261$ ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน และพื้นที่สาขากิจชุมชน โดยใช้รูปแบบคำถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 6 ด้าน รวม ได้แก่ 1) ผู้นำและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 2) การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3) การบริหารการตลาด 4) การจัดการความรู้และข้อมูล 5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6) การจัดการสินค้าหรือบริการ

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านประสิทธิภาพ และด้านความพึงพอใจการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอนดังนี้

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การทดสอบเบื้องต้น (Pre-test) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) โดยใช้วิธี Cronbach's Alpha Coefficients ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่น 0.962 ซึ่งตาม Kline (2011) กำหนดไว้ว่าค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.90 ถือว่าอยู่ในระดับดีมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลส่วนบุคคล
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน
3. t-test และ F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. Regression Analysis เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การกำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การพัฒนาเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทไทย

3. การเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน
4. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา

เป็นพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลาที่อ่าวไทย ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา คือ อ.สิงหนคร อ.สทิงพระ อ.ระโนด และ อ.กระแสสินธุ์

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และ 2562 (ฉบับที่ 2) การประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน และการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโดยมี รายละเอียดการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และ 2562 (ฉบับที่ 2) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2552, น. 9-11) กล่าวถึง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ว่า เกิดจากการนำเสนอของผู้นำชุมชนร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน ผ่านกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ เมื่อปี 2544 และผ่านขั้นตอนในการตรากฎหมายจนกระทั่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 มีเจตนารมณ์สำคัญ คือ ให้มีการส่งเสริมกิจการชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนด้วยการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการ จัดการและพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบ เศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต โดยพระราชบัญญัติ กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดและ คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้ออกประกาศกำหนดคุณสมบัติหลักเกณฑ์ และลักษณะของ วิสาหกิจชุมชนไว้ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2548 คือ 1) เป็นกิจการที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การ ให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของ ชุมชน 2) เป็นกิจการที่ดำเนินการ หรือประสงค์จะดำเนินการร่วมกันในชุมชน โดยคณะบุคคลที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล และ ประกอบด้วยสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในชุมชนไม่น้อยกว่า 7 คนโดยบุคคลดังกล่าวต้องไม่อยู่ในครอบครัว เดียวกัน 3) เป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพื่อประโยชน์สุข ของคนในชุมชน 4) เป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน โดยวิสาหกิจชุมชนที่มีคุณสมบัติ ดังกล่าว ต้องจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรตาม ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการรับจดทะเบียนและการเพิกถอนทะเบียนวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548, น.2-4) กล่าวถึง การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถ ของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผน ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชน โดยใช้แบบประเมิน

ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลและสรุปผล การ ประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลให้วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณา กำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนตามศักยภาพในแบบการ การประเมินกระบวนการ มีประเด็นดังนี้

1) ผู้นำและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เป็นการประเมิน เพื่อให้ทราบแนวทางการกำหนดทิศทางดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการบริหารองค์กร และ ความรับผิดชอบต่อชุมชน ทั้งในส่วนของผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการบริหารองค์กรเป็นการ ประเมินเพื่อให้ทราบว่าวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรไว้หรือไม่ และ สมาชิกมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไรในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางองค์กร การกำหนดเป้าหมายและ ทิศทาง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินการของวิสาหกิจ ชุมชน

2) การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมที่ เชื่อมโยงกันเพื่อจุดมุ่งหมายในการนำแนวความคิด กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและทิศทางในการ ผลิตหรือบริการไปสู่ผู้รับบริการของวิสาหกิจชุมชน การแปลงแนวคิดเป็นแผนการดำเนินการวิสาหกิจ ชุมชน ที่สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนแสดงถึงการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติ ตามแผนไปสู่สมาชิก การติดตามควบคุมและการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย มุ่งเน้นแง่มุมสำคัญ 3 ประการ คือ ครอบคลุม ฟังตนเอง ชุมชนเครือข่ายพอเพียง และธุรกิจพัฒนา ผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ

3) การบริหารตลาด หัวข้อนี้มุ่งเน้นถึงวิธีการที่วิสาหกิจชุมชนใช้ใน การทำความเข้าใจต่อความต้องการของลูกค้าและตลาด ซึ่งมีทั้งตลาดภายในและภายนอกชุมชน โดย มีจุดมุ่งหมายในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก มีการ บริหารเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์กันเกื้อกูลกัน และ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้า หรือบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชน และลูกค้า การรับฟังข้อมูลความพอใจ ของ ลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการเรียนรู้ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด เพื่อให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนร่วมกันดูแลทรัพยากร สิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ มีใช้ตลอดไปอย่างสมดุล

4) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การจัดการความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนเองที่มีการจัดเก็บและรวบรวมอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ มีความ พร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งาน ทำให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการ จัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มความสามารถ ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

(1) การจัดการความรู้ เป็นการรวบรวม ถ่ายทอด และ แลกเปลี่ยนภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ให้เกิดการเรียนรู้ และนำองค์ความรู้มา ใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อการประกอบการวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งภายใน ชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการต่อยอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น นำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาเดิมที่วิสาหกิจชุมชนมีอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในปัจจุบัน เป็นการสร้างความรู้ใหม่จาก ฐานความรู้เดิมของชุมชน

(2) ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล มีระบบการจัดเก็บ ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนที่น่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำ ทันสมัย มีรูปแบบในการจัดเก็บที่มีความพร้อม และสะดวกในการนำมาใช้งานของชุมชนเอง

และมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอกให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ทันสมัย น่าเชื่อถือ มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องหรือไม่

5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นการบริหารจัดการ ชุมชนที่ประกอบด้วย คน ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาของชุมชนและเครือข่าย ภายใต้อำนาจ กระบวนการ ตัดสินใจในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนดำเนินการวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้ สามารถนำไปบริหารจัดการสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและขยายผลสู่เครือข่าย

(1) การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก วิสาหกิจชุมชน วิธีการอย่างไรในการกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการรับสมาชิกใหม่และเครือข่ายเพื่อให้ได้ สมาชิกวิสาหกิจ ชุมชนที่เข้าใจในกฎระเบียบ และเงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชน และดำเนินกิจกรรม เชื่อมโยงอย่าง มั่นคงและยั่งยืน

(2) การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจ ชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการพัฒนา คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนและสมาชิก ให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงานได้ คล่องตัว ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไป จนบรรลุแผนการดำเนินงานของชุมชน มี แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ

(3) การสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ หมายถึง การให้ผลตอบแทนทั้งด้าน การเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย การประเมิน ในส่วนนี้ทำให้ ทราบถึงระบบและวิธีการ ของวิสาหกิจชุมชนในการสร้างขวัญและกำลังใจในการ ดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน มีระบบการ ดำเนินการที่เหมาะสมทั่วถึง และเป็นธรรมหรือไม่

(4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก วิสาหกิจ ชุมชนมีแนวทางในการติดตามและวัด ความก้าวหน้า หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและ ปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิกหรือไม่ อย่างไร อาจมีการกำหนดเป็นทีมงานหรือคณะทำงานของ วิสาหกิจชุมชน เพื่อติดตามประเมินผลงาน และ แจกแจงผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุงการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

6) การจัดการสินค้าและบริการ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการ ต่างๆ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับ สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และ ส่งผลต่อความสำเร็จและการเติบโต ของกิจการ

(1) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจ ชุมชน จำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับภายในองค์กร มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือ บริการภายในกิจการ เพื่อให้กระบวนการ ในการผลิตและบริการมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน โดย ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต และ ระดับภายนอกองค์กรมีวิธีการจัดการกระบวนการ ผลิตสินค้าหรือบริการ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและ เชื่อมโยงกับกิจกรรมวิสาหกิจอื่น ๆ ในชุมชน โดย ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต

(2) ผลิตภัณฑ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การ จัดการสินค้าและบริการ) วิสาหกิจชุมชนมี การกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิต สินค้าหรือบริการ ให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้า มีการนำข้อมูลจากลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยี มาปรับปรุงกระบวนการผลิต สินค้าและบริการ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดสินค้า หรือบริการที่มีคุณภาพดี สม่ำเสมอ และ เป็นที่พอใจของลูกค้า

(3) การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดใน ระบบงานปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการในการควบคุมและป้องกันให้ กระบวนการผลิตเป็นไปตามขั้นตอนหรือเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้มีการปรับปรุงและพัฒนา วิธีการเพื่อให้ระบบการทำงานดีขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะเป็นระบบที่ องค์ประกอบต่างๆ เชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน การประเมินไม่ได้มองแต่ละมิติแยกส่วน แต่เป็นการประเมินความสามารถโดยรวมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน มีความสมดุล ระหว่างการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและการดูแลสุขภาพทรัพยากรชุมชน

แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์กร (Organizational Effectiveness)

กิบสัน อีวานเซอร์วิช และดอนเนลลี (Gibson, Ivancevich, & Donnelly, 1979)

กล่าวว่า ประสิทธิภาพองค์กรสามารถประเมินได้ตั้งแต่การนำปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการ จนเสร็จสิ้น กระบวนการในช่วงเวลาหนึ่ง โดยเครื่องบ่งชี้ประสิทธิภาพองค์กร เครื่องบ่งชี้ในระยะสั้น (Short Run) ประกอบด้วย 3 ด้าน

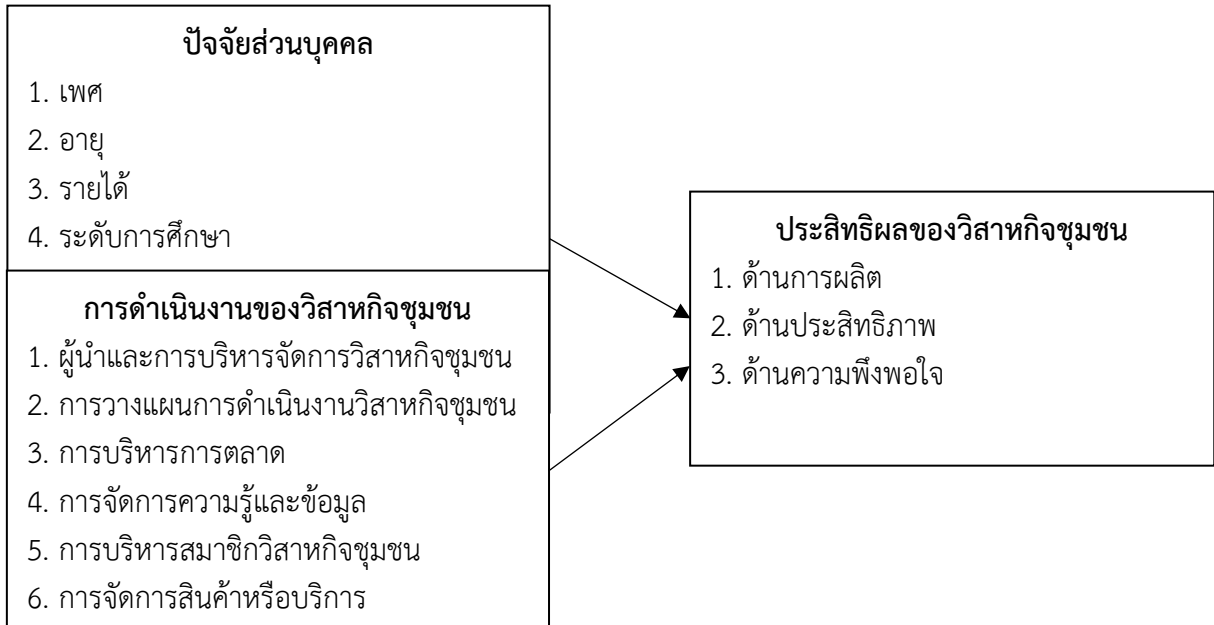
1) การผลิต (Production) หมายถึง ศักยภาพขององค์กรในการเพิ่มผลผลิต ทั้งด้านปริมาณและ คุณภาพ ตามที่ผู้บริโภคต้องการ การผลิตสามารถวัดประสิทธิภาพในแง่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ องค์กรที่มีความสามารถในการผลิตสูงได้ก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในองค์กร และสภาพแวดล้อม ภายนอกองค์กร

2) ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การพิจารณาระหว่างการลงทุน ในทรัพยากรมนุษย์ เงิน เครื่องจักร กับผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินงานว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์มากน้อยเพียงใด โดยมี เงื่อนไขของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3) ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน ที่องค์กรสามารถ ตอบสนองความต้องการของบุคคลเหล่านั้นได้ โดยมีการจูงใจด้วยงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งงานนั้นมีความสำคัญส่งผลต่อความอยู่รอดขององค์กร และให้ประสบการณ์ทางาน ที่ล้ำค่าแก่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึง ผู้ปฏิบัติงานสามารถกำหนดวิธีการปฏิบัติงานด้วยตนเอง ตลอดจนความก้าวหน้าในผลสำเร็จของงาน รวมถึงทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ อาทิ ความทุกข์ ความเฉื่อยชา และการเปลี่ยนแปลงงาน เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า เครื่องบ่งชี้ประสิทธิภาพทั้ง 3 ด้านมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่ง กันและกัน การผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงต้องอาศัยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ขณะเดียวกันความพึงพอใจ ของบุคลากรก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต การประเมินประสิทธิภาพองค์กร จึงควรพิจารณาทั้ง 3 ด้าน อย่างครบถ้วน เพื่อให้ได้ภาพรวมของประสิทธิภาพองค์กรที่แท้จริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษา

การศึกษา โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูล 3 ส่วนดังต่อไปนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) รายได้ 4) ระดับการศึกษา 5) สถานภาพการสมรส 6) ศาสนา 7) พื้นที่สังกัดวิสาหกิจชุมชน จำนวน 261 คน ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) เพศ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 164 คน (ร้อยละ 62.8) และเพศชาย 97 คน (ร้อยละ 37.2)

2) อายุ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่มีอายุ 46 - 50 ปี จำนวน 80 คน (ร้อยละ 30.7) รองลงมา คือ 36 - 45 ปี จำนวน 61 คน (ร้อยละ 23.4) อายุ 51 - 55 ปี จำนวน 48 คน (ร้อยละ 18.4) อายุ 30 - 35 ปี จำนวน 44 คน (ร้อยละ 16.9) และ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 28 คน (ร้อยละ 10.7) ตามลำดับ

3) รายได้ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 16,500 บาท จำนวน 96 คน (ร้อยละ 36.8) รองลงมา คือ 16,500 - 20,000 บาท จำนวน 91 คน (ร้อยละ 34.9) 20,001 - 25,000 บาท จำนวน 52 คน (ร้อยละ 19.9) 25,001 - 30,000 บาท จำนวน 16 คน (ร้อยละ 6.1) 30,001 - 35,000 บาท จำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.5) และ มากกว่า 35,001 บาท จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.8)

4) ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่ ปริญญาตรี จำนวน 146 คน (ร้อยละ 55.9) รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 97 คน (ร้อยละ 37.2) ปริญญาโท จำนวน 16 คน (ร้อยละ 6.1) และ ปริญญาเอก จำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.8) ตามลำดับ

5) สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่ สมรส จำนวน 164 คน (ร้อยละ 62.8) รองลงมา โสด จำนวน 97 คน (ร้อยละ 31) และ หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ จำนวน 16 คน (ร้อยละ 6.1) ตามลำดับ

6) ศาสนา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่ พุทธ จำนวน 203 คน (ร้อยละ 77.8) รองลงมา อิสลาม จำนวน 52 คน (ร้อยละ 19.9) และ คริสต์ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 2.3)

7) พื้นที่สังกัดวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ ส่วนใหญ่ อำเภอสทิงพระ จำนวน 88 คน (ร้อยละ 33.7) รองลงมา อำเภอสะทิงพระ จำนวน 69 คน (ร้อยละ 26.4) อำเภอระโนด จำนวน 68 คน (ร้อยละ 68) และ อำเภอกระเสสินธุ์ จำนวน 36 คน (ร้อยละ 13.8)

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ระดับปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (ภาพรวม)	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. ผู้นำและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน	4.61	0.209	มากที่สุด
2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	4.56	0.222	มากที่สุด
3. การบริหารการตลาด	4.60	0.205	มากที่สุด
4. การจัดการความรู้และข้อมูล	4.60	0.207	มากที่สุด
5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	4.53	0.196	มากที่สุด
6. การจัดการสินค้าหรือบริการ	4.57	0.197	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.58	0.148	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ ระดับปัจจัยการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D = .148) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านผู้นำและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D = .209) รองลงมา คือ การบริหารการตลาด กับ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ($\bar{x} = 4.60$, S.D = .205), ($\bar{x} = 4.60$, S.D = .207) ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ($\bar{x} = 4.57$, S.D = .197) ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 4.56$, S.D = .222) และด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 4.53$, S.D = .196) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน

ระดับปัจจัยประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน(ภาพรวม)	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1. ด้านการผลิต	4.66	0.215	มากที่สุด
2. ด้านประสิทธิภาพ	4.55	0.265	มากที่สุด
3. ด้านความพึงพอใจ	4.68	0.232	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.63	0.169	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ ระดับปัจจัยปัจจัยประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$, S.D = .169) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D = .232) รองลงมา คือ ด้านการผลิต ($\bar{x} = 4.66$, S.D = .215) และด้านประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.55$, S.D = .265) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน (ภาพรวม) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	F	P - value (Sig.)
เพศ	5.269	.023*
อายุ	5.474	.000*
รายได้	11.682	.000*
ระดับการศึกษา	5.362	.001*
สถานภาพการสมรส	5.005	.007*
ศาสนา	3.989	.020*
พื้นที่สังกัดวิสาหกิจชุมชน	3.501	.016*

หมายเหตุ : *ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน (ภาพรวม) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย ความแตกต่างสูงสุด คือ รายได้ ($F=11.682$) รองลงมา อายุ ($F=5.474$) ระดับการศึกษา ($F=5.362$) เพศ ($F=5.269$) สถานภาพสมรส ($F=5.005$) ศาสนา ($F=3.989$) และ พื้นที่สังกัดวิสาหกิจชุมชน ($F=3.501$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน

Unstandardized Coefficients		R	R Square	t	P - value (Sig.)
B	Std. Error				
.944	.234	.720	.518	4.040	.000*

หมายเหตุ : *ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .0001

ผลการวิเคราะห์ การถดถอยพบว่า ปัจจัยการดำเนินงานส่งผลประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนเชิงบวก ในระดับสูงมาก ($r = .944$) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($\beta = .720$, $t = 4.040$, $p < .001$) โดยตัวแปรต้นสามารถทำนายตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .000 ($p < .001$) โดยมีค่าสถิติ t เท่ากับ 4.040 บ่งชี้ว่าปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน ส่งผลอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนคาบสมุทร สหิงพระ จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลการวิจัยที่สอดคล้อง ทฤษฎี วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีประสิทธิผลองค์กรในบริบทของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีลักษณะสังคมแบบชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheik (2023) เกี่ยวกับการออกแบบประสิทธิผลในวิสาหกิจเพื่อสังคม

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 7 ด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งด้านรายได้แสดงให้เห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของจิตต์ พิสุทธิฤทธิมูล (2559) ที่พบว่า

รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และงานวิจัยของ Soomro และคณะ (2019) ที่พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดสำคัญของความสำเร็จของผู้ประกอบการ ด้านอายุมีอิทธิพลสำคัญต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดุขฎี นาคเรือง และคณะ (2560) พบผลที่สอดคล้องกันว่าการบริหารการเงิน การตลาด และคุณลักษณะของสมาชิกซึ่งรวมถึงอายุมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านระดับการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ของ Becker (1964) ที่เสนอว่าการศึกษาเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การศึกษาที่สูงขึ้นช่วยเสริมสร้างความสามารถในการวิเคราะห์ สอดคล้องกับการศึกษาของนิสดารัก เวชยานนท์ (2551) ที่เสนอว่าการศึกษาเป็นการลงทุนเพื่อให้ได้ผลกำไรในรูปของประสิทธิภาพงาน ด้านเพศมีผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนความแตกต่างทางเพศในการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของปาพิมพ์ และคณะ (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตรัง พบว่าเพศเป็นหนึ่งในปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ด้านสถานภาพการสมรสส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชีวิต การสนับสนุนจากครอบครัว และเวลาที่สามารถอุทิศให้กับกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เสนอว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ในครอบครัวมีผลต่อความสำเร็จในการทำงาน ด้านศาสนามีผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของค่านิยม จริยธรรม และแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีต่อการทำงานร่วมกันในชุมชน ในบริบทของสังคมไทยที่มีความหลากหลายทางศาสนา ความแตกต่างของหลักธรรมและแนวปฏิบัติทางศาสนาอาจส่งผลต่อวิธีการบริหารจัดการและการตัดสินใจในวิสาหกิจชุมชน ด้านพื้นที่สังกัดวิสาหกิจชุมชนปัจจัยพื้นที่สังกัดมีผลต่อประสิทธิผลน้อยที่สุดแต่ยังมีนัยสำคัญทางสถิติ ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และโอกาสทางการตลาดที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา (2566) ที่พบว่าแต่ละพื้นที่มีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกันในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชน พบว่าปัจจัยการดำเนินงานส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($R^2 = .518$) ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Soonswon และคณะ (2024) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้ตอนล่าง พบว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และ ปัจจัยการดำเนินงานส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($R^2 = .518$, $t = 4.040$). ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ที่ 0.518 แสดงว่าปัจจัยการดำเนินงานทั้ง 6 ด้าน สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลได้ร้อยละ 51.8 ซึ่งถือว่า มีอิทธิพลสูง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Gibson, Ivancevich, & Donnelly (1979) ที่เน้นความสำคัญของการบริหารจัดการที่เป็นระบบต่อประสิทธิผล

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนคาบสมุทรสังขละ จังหวัดสงขลา จากการเก็บข้อมูลกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวน 261 คน ทั้ง 4 อำเภอในพื้นที่ศึกษา

พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงวัยกลางคน มีอายุระหว่าง 46-50 ปี และมีรายได้ที่ไม่สูงมาก ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นกิจกรรมเสริมรายได้ในครัวเรือนมากกว่าการเป็นอาชีพหลัก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่มีการดำเนินงานที่ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.58 จาก 5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และประสิทธิผลของวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความพึงพอใจของสมาชิกที่มีคะแนนเฉลี่ย 4.68 ซึ่งบ่งชี้ว่าสมาชิกมีความสุขและพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือด้านการผลิตและด้านประสิทธิภาพตามลำดับ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพบว่าปัจจัยการดำเนินงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลอย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนได้กว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.8) ซึ่งถือว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ระดับสูงแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงการสนับสนุน จากผลการศึกษาที่พบว่าด้านผู้นำและการบริหารจัดการมีความสำคัญสูงสุด ดังนั้นการลงทุนในการพัฒนาผู้นำวิสาหกิจชุมชนจึงควรได้รับการเน้นย้ำ ไม่ใช่เพียงแค่การให้เงินทุนหรืออุปกรณ์ โดยการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ควรเป็นหัวใจสำคัญของนโยบาย โดยเน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้นำรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงการสอนทักษะการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เป็น เช่น การใช้เทคโนโลยี การตลาดออนไลน์ นอกจากนี้ ควรมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน การจัดงานแสดงสินค้าหรือตลาดนัดชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ ยังมีหลายประเด็นที่น่าสนใจและควรได้รับการศึกษาต่อไป การศึกษาเปรียบเทียบข้ามภูมิภาค วิสาหกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาคมีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเข้าใจความแตกต่างนี้จะช่วยในการกำหนดนโยบายสนับสนุนที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). *คู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). *สถิติวิสาหกิจชุมชนประจำปี 2567*. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จิตพิสุทธิ์ กิติมูล. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดุขฎี นาคเรือง. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา*. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(17), 69-76.
- นิสดารค์ เวชยานนท์. (2551). *ทฤษฎีทุนมนุษย์และทฤษฎีสองปัจจัยกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกรณีศึกษา บริษัทจำหน่ายอุปกรณ์ติดตามรถยนต์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปาพิมพ์ และคณะ. (2561). *การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตรัง*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548, 19 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 122(6 ก), 10-18.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 136(30 ก), 5-20.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา. (2566). *รายงานสถิติการเกษตรจังหวัดสงขลา ประจำปี 2566*. สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา. (2566). *แผนพัฒนาการเกษตรจังหวัดสงขลา ประจำปี 2566-2570*. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). *การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน*. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2567). *รายงานสถานการณ์ SMEs ประจำปี 2567*. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. University of Chicago Press.
- Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H. (1979). *Organizations: Behavior, structure, processes* (4th ed.). Business Publications.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Kosayodom, K., Rattanawong, W., & Suksod, P. (2020). Leadership and member participation effects on community enterprise effectiveness in Thailand. *Community Development Journal*, 55(3), 423-441.
- Sheik, A. (2023). Designing organizational effectiveness in social enterprises: A framework approach. *Social Enterprise Journal*, 19(2), 156-178.
- Soomro, B. A., Abdelwahed, N. A. A., & Shah, N. (2019). The influence of demographic factors on the business success of entrepreneurs: An empirical study from the small and medium-sized enterprises context of Pakistan. *Academy of Entrepreneurship Journal*, 25(2), 1-15.
- Soonswon, K., Jankingthong, W., & Sangkapan, J. (2024). Factors affecting the success of community enterprise performance in the East Coast Southern Sub-Region of Thailand. *Migration Letters*, 21(3), 568-576.
- Sinaga, O., Anggraeni, L., & Slamet, M. (2021). Factors affecting the success of community enterprise development: Evidence from Indonesia. *Asian Journal of Agriculture and Development*, 18(1), 89-104.
- World Economic Forum. (2021). *The future of small and medium enterprises in the global economy*. World Economic Forum.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.